

"פסח-המדבר" בשנה השנית

לעמו [עוד להם ש]הוכשרו לעשות הפסח. ... ולזה לא אמר "דבר אל בני ישראל" **שלא בא לצוות לזה, אלא לרשון**, ודי בהודעת המשפט למשה, שכן הוא הדין:

**האיזה מהנושאים הנידונים מתייחס אור-החיים?
האם פתור גם את שאלת ה"סדר"?**

5. ההיו משה וזקני-העם שותקים על אי הקרבת הפסח במשך ל"ח שנים? או שמא היתה לכך סיבה הלכתית? וא"כ מהי הסיבה?
6. ואם אמנם היתה סיבה מוצדקת – מדוע זה נחשב ל"גנותן של ישראל"?

והשאלה-הגדולה:

ספר שמות פרק יב

(כה) וְהָיָה כִּי תֵבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִתֶּן יְהוָה לְכֶם פֶּאֶשֶׁר דַּבֵּר וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הָעֲבֹדָה הַזֹּאת:

רש"י

(כה) והיה כי תבאו – תלה הכתוב מלואו זו צביאתם לארץ ולא נתחייבו במדבר אלא בפסח אחד שטענו בצקנה השנית על פי הדבור:

ואולי לכן הוצרך לצוותם שנית וגם להדגיש שיעשוהו כרגיל

7. האין פירש"י זה ["גנותן של ישראל"] סותר לדברי רש"י בפ' בא?
8. מדוע שואל רש"י "למה לא פתח בזו"? ולא שואל מדוע הקדים ה"מאוחר"?
9. מה יועיל תירוצו: "מפני שהיא גנותן של ישראל"? וכי אם תיכתב 'גנותם' שלא לפי הסדר כבר איננה "גנות"?

וטעם אי עשייתו כל תקופת המדבר: שהיו ערלים

ועל דעת רבותינו לא נהגה במדבר אלא בשנה זו בלבד, לפי שלא מלו במדבר והיתה מילת זכרים ועבדים מעכבת בהם:

1. הגם לדעתו "גנותן" של ישראל היא?
2. לרש"י עדיין לא למדנו שלא מלו במדבר ואם בגלל זה לא עשו פסח כל 40 שנה, לא הוצרך לומר 'תלה מצוה זו בכניסתן לארץ'?
3. רש"י לא הביא הלימוד "וכל ערל לא יאכל" – לא יאכל!
4. וכי לא היו כאלו שכן מלו (וטרים הולידו)? ויעשו המה את הפסח!

דעת אורה"ח הקדוש:

"... עוד קשה למה הוצרך ה' לצוות בני" על הפסח, והלא כבר ציווה כאמור בפ' בא אל פרעה, ... ונראה כי כוונת הכתוב היא לצד שאמרה תורה: "כל בן נכר לא יאכל בו" ותניא במכילתא וז"ל: "כל בן נכר – אחד ישראל מומר ואחד גוי במשמע עכ"ל. ולצד שמצינו שישראל עשו את העגל וכו', ואמר חזו"ל: "כל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה כולה, וייאמר עליו: "בן נכר". מעתה יש מקום לדון בישראל שאינם יכולין לעשות הפסח,

והגם שנתרצה ה' למשה בתפילותיו ובמשפטיו אשר עשה עם ישראל, עם כל זה לא נתבשרו שנתכפר עוון-העגל! לזה בא הקב"ה ונתן רשות ואמר להם: "ויעשו בני ישראל את הפסח" ודקדק לומר: "ו-ייעשו" [בוא"ו החיבור, בתחילת ענין] כלומר מלבד מה שהובטחו שניחם ה' על הרעה אשר דיבר לעשות

ספר במדבר פרק ט

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְבַר סִינַי בַּשָּׁנָה הַשֵּׁנִית לְצֵאתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְאָמֶר: (ב) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֵדוֹ: (ג) בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם בְּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעַרְבִים תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמִעֲדוֹ כְּכֹל חֻקֹּתָיו וְכָכֹל מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ:

רש"י על במדבר פרק ט פסוק א

בחדש הראשון – פרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר למדת (פסחים פ"ק ספרי) שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה:

ולמה לא פתח בזו מפני שהוא גנותן של ישראל שכל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד:

הנושאים שיידונו:

1. עיתוי-אמירתה וטעם מיקומה המאוחר (רש"י)
2. לשם מה נצטוו שוב על הפסח שמצוותיו כבר אמורות לעיל בפ' בא?

דעת הרמב"ן

וטעם האיחור הזה היה, כי כאשר בא הספר הזה הרביעי להזכיר המצות שנצטוו ישראל במדבר סיני **לשעתם**, רצה להשלים ענין אהל מועד ותקונו כל ימי המדבר, והזכיר תחלה הדגלים ומקום האהל ומעמד משרתיו ותקון המשמרות למשאו לכל עבודת האהל, ... **ואחר כך שב להזכיר אזהרה שהזהיר אותם שלא ישכחו מצות הפסח!**

מבאר הרבני:

רש"י מדייק בלשונו:

[פרשה שבדואר הספר.... ולמה לא פתח בזו?]

עיקר-הקפידא היא ש"פתיחת-הספר"
תהיה ב"חיבתן של ישראל"

מצאו ברש"י את "פתיחות-החיבה" בכל חומש!

סדר בראשית
בראשית ברא – אין המקרא הזה אומר אלא דקונוי כמ"ש רז"ל בשביל התורה שנקראת ראשית דרכו ובשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו
סדר שמות
(א) ואלה שמות בני ישראל – אע"פ שמנאן בחייהן בשמותן חזר ומנאן במיתתן להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים שמוליאן ומכניסן במספר ובשמותם
סדר ויקרא
(א) ויקרא אל משה – לכל דברות ולכל אמירות ולכל לוויים קדמה קריאה לשון חבה לשון שמלאכי השרת משתמשים בו ... אבל לנביאי האומות עכו"ם נגלה עליהן בלשון עראי וטומאה שגא' ויקר אלהים אל בלעם:
סדר דברים
(א) אלה הדברים – לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכניסו לפני המקום בהן לפיכך סתם את הדברים והזכירן ברמז מפני כבודן של ישראל:

ולכן תמה רש"י: "ולמה לא פתח בזו"
[לא רק בגלל סדר-התאריכים בלבד]

אלה

כי אין לך "פתיחתה" יפה מזו לספר במדבר!

כי אז

תהיינה כל פתיחות-החומשים
זו למעלה מזו בצורה-מדורגת!

בראשית חביבות בשרש נשמתם טרם נבראו
שמות חביבין ישראל שנקראו בניו למקום
ויקרא חביבין ישראל שניתן להם כלי חמדה [כל דברות ואמירות]
במדבר [כי הפתיחה במנין בני ישראל מחמת חיבתן, כבר היתה לנו בספר שמות]

נאה היה לפתוח ב'פסח-המדבר' בשנה השנית

אז היה נוסף

חידוש ע"ג חידוש ב"חיבתן":

1. שחייבם הקב"ה במיוחד והם קיימו בפועל ובהידור ..
2. שגם הפטורים נשתוקקו ודרשו 'למה ניגרע!'
3. שהקב"ה נענה להם וזיכה אותם במצוה חדשה להשלים מה שנגרע מהם

אז "למה לא פתח בזו" ?

והתשובה:

מפני שהיא גנותן של ישראל!

ואי שלא נתחייבו בפסח דורות רק בביאתו לארץ?

מבאר הרבני:

אינה דומה מצוות קרבן-פסח לשאר המצוות התלויות בארץ שהרי איננה מצווה-חקלאית

[ואולי בגלל שהתכנית המקורית היתה שבפסח הבא

כבר יהיו בארץ – יעשו הפסח]

והראיה:

הציווי על "פסח-המדבר" בשנה השניה!

יתר על כן התחדש להם באותה שנה שאפילו תביעת

יחידים: "למה-נגרע" ?!

פועלת הקצאת "מועד – ב"

[דבר שלא מצינו בשאר הקרבנות]

חזוהי ה"גנות":

הייתכן שבמשך ל"ח שנה לא צעקו ולא תבעו ישראל:

למה ניגרע מלהקריב פסח גם בשנים הבאות?!

ושמא תאמרו:

ומשה ואהרן והזקנים היכן היו? מדוע הם לא תבעו?

מבאר הרבני:

ויתרו על הזכות-הגדולה לבקש ולקבל פסח

כדי לא להבליט יותר "גנותן של ישראל"

כי עתה יש מקום לסנוגר עליהם שלא היה להם "תקדים"

שבקשת-העם יכולה לפעול "מועד א"

ולא עלתה על דעתם שיצליחו לחדש

מצוה שלא נתחייבו כלל, בגלל בקשתם!

[ושמא תאמרו: א"כ מאי גנות יש בזה?]

אלא שהקב"ה רמז להם: לכם ולגר ולאזרח

199 במדבר פרק ט

(י) דִּבֶּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא

לְנֶפֶשׁ אוֹ בְּדַרְכֵי רָחֵקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵּיכֶם וְעָשָׂה פֶסֶחַ

לִידֹד:

(יד) וְכִי יָגוּר אֶתְכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסֶחַ לִידֹד ... חָקָה אַחַת

יִהְיֶה לָכֶם וְלָגֵר וְלְאֶזְרַח הָאָרֶץ:

והתהודאה-האקטואלית:

לזעוק ולתבוע:

"עד מתי" ? ... – "למה נגרע"

